

Helyzetkép

2013. október - november

Gazdasági növekedés

Az év fordulóján *a világgazdaság kilátásait tekintve* – sok kétséggel ugyan – *az óvatos derűlátás dominál az elemzői várakozásokban*. Eddig csupán a harmadik negyedévre vonatkozó GDP adatok, az októberi bruttó szemléletű gazdaságstatisztikai adatok, valamint egyes novemberi adatok ismertek, és természetesen az eddig készült prognózisok, konjunktúraelemzések. A várakozások egyik sajátossága, hogy – a korábbi évektől eltérően – *a fejlett gazdaságok növekedésének némi gyorsulását tartják valószínűnek*. Ezen belül az Amerikai Egyesült Államok múlt évben is érzékelhető GDP bővülésének emelkedő dinamikáját valószínűsítik annak ellenére, hogy az amerikai jegybank szerepét betöltő FED az év első felében várhatóan megkezdte az eszközvásárlás óvatos mérséklését, azaz szigorítja a jelenlegi laza monetáris politikát. Az Európai Unióban változatlanul az államadósság csökkentése, az államháztartási konszolidáció jelenti a prioritást, ennek ellenére az előző negyedévhez viszonyított GDP adat már a harmadik évnegyedben a recesszió végét jelezte, és ebben az évben már az eurózónában is szerény növekedés várható. Az új tagországokban ugyanakkor – a balti országokat kivéve – várhatóan valamelyest mérséklődik a növekedés dinamikája.

A feltörekvő országokban a múlt évben némileg csökkent a növekedés üteme, néhány országban megtorpanást is lehetett tapasztalni. Ez a változás visszafogta a külkereskedelmi forgalmat, így átterjedt a világ többi térségére is. A világkereskedelem dinamikája a korábbi évek 5,5% körüli értéke helyett a múlt évben 3%-ot éppen meghaladó mértékre csökkent. A múlt év végén azonban javultak a kilátások, így a fejlődő országok importja ismét nőni kezdett, és ez évben a világkereskedelmi forgalom növekedése várhatóan visszatér az 5% feletti mértékhez. A mérséklődő kereslet hatására a nyersanyagok és az energiahordozók árszintje a múlt év nagy részében csökkent; ez a tendencia az év végén megfordult, ami szintén a világgazdaság élénkülését jelzi. A kínai gazdaság – többször prognosztizált – lassulása nem következett be, feltehetően a múlt évben 7,7%-kal nőtt a bruttó hazai termék, és az idei évre is 7,5%-ot elérő növekedés várható. Lassult viszont az orosz, az indiai és a brazil

gazdaság bővülésének üteme, és pillanatnyilag nem láthatóak az élénkülésre utaló jelek sem. Összességében **a prognózisok a világgazdaságban némi fellendülést jeleznek előre**, és ez örvendetes módon vonatkozik **az európai térségre is**.

A KSH közzétette a magyar gazdaság harmadik negyedévi teljesítményét tükröző részletes adatokat. A jelentés némileg, 0,1 százalékponttal felfelé módosította az előzetes gyorsbecslés adatait, ennek megfelelően a bruttó hazai termék az előző év azonos időszakához képest nyers adatok szerint 1,8%-kal, szezonálisan és naptárhatással kiigazított adatok szerint 1,6%-kal nőtt, míg az előző negyedévhez képest – szintén szezonálisan és naptárhatással kiigazított adatok szerint – 0,9%-kal emelkedett. A magyar gazdaság teljesítménye az első háromnegyed évben – ugyancsak szezonálisan és naptárhatással kiigazított adatok szerint – 0,6%-kal nőtt az egy évvel korábbihoz viszonyítva. **E jelentősnek minősíthető dinamikában a bázishatásnak döntő szerepe van**, mivel a tavalyelőtti azonos negyedévben számottevően zsugorodott a gazdaság, **a most regisztrált növekedéssel a bruttó hazai termék ismét elérte a két évvel ezelőtti szintet**. A GDP bővülése három tényezőre vezethető vissza, amelyek közül a növénytermesztés játszotta a fő szerepet. A mezőgazdaság teljesítménye a harmadik negyedévben – a rendkívül alacsony bázishoz viszonyítva – kiemelkedő mértékben, 27,6%-kal nőtt; igaz, még így is 2,8%-kal elmaradt a két évvel korábbitól. A másik tényező az építőipar dinamikus bővülése; az ágazat teljesítménye 7,3%-kal emelkedett; ebben az uniós projektek némileg erőltetett ütemű végrehajtásának és ugyancsak az alacsony bázisnak van szerepe. Az építőipar teljesítménye ezzel az érzékelhető növekedéssel is csupán az ezredforduló szintjét érte el, és még ez a szint is nehezen tartható. Az uniós fejlesztések most koncentráltan jelentkeznek, ugyanis a kormány hivatalba lépésekor gyakorlatilag másfél évre szinte teljesen leállította a fejlesztéseket, és a kormányzati intézményrendszer ma is alig képes az uniós programok értelmes végrehajtásának szervezésére /ezért várhatóan a tavaly zárult hétéves időszakban rendelkezésre álló keret nem elhanyagolható részét nem is képes felhasználni, így azok elveszhetnek/. A harmadik tényező a járműipar dinamikus bővülő kibocsátása: az ipar hozzáadott értéke a tárgynegyedévben 0,4%-kal nőtt, ezzel csaknem elérte a két évvel ezelőtti szintet. A feldolgozóipar hozzáadott értéke ennél jelentősebben, 1,7%-kal nőtt, ezzel is csupán szerény mértékben, 0,1%-kal haladta meg a két évvel korábbi szintet.

A gazdaság strukturális problémáit tükrözi a szolgáltatások stagnálása. A terciér szektor teljesítménye mindössze 0,1%-kal nőtt, így nem érte el a két évvel korábbi szintet sem. Összesen két területen volt kimutatható – de ott is szerény – bővülés: az infokommunikáció 1,2%-kal, míg – az uniós projekteknek köszönhetően – a szállítás, raktározás teljesítménye 0,9%-kal nőtt az egy évvel korábbihoz képest. A harmadik szolgáltatási terület, amelynek, csekély mértékben, 0,3%-kal nőtt a teljesítménye a kereskedelem és a turizmus, ugyanakkor a két évvel korábbitól így is 1,8%-kal elmaradt. A pénzügyi tevékenység teljesítménye 2,2%-kal maradt el az egy évvel, és 6,5%-kal a két évvel korábbitól; azaz fokozatosan csökken a hitelezési tevékenység, ezzel ellehetetlenítve a későbbi kibontakozás esélyét is. Az ingatlanügyletek teljesítménye – főképp a lakásépítések zuhanása következtében – az egy évvel azelőttihez képest 5,8%-kal, a két évvel korábbihoz viszonyítva 8,4%-kal visszaesett. Az állam tevékenységéhez köthető területeken nőtt a teljesítmény: az adminisztrációt is

magába foglaló szakmai és tudományos tevékenységé 1,7%-kal, a közigazgatási, oktatási és egészségügyi tevékenységé 1,5%-kal, míg a sportot is tartalmazó művészet, szórakoztatás teljesítménye 3,4%-kal; igaz, ez utóbbi még így is 1,6%-kal elmaradt a két évvel azelőttitől.

A bruttó hazai termék felhasználási oldalán a háztartások fogyasztási kiadása mindössze 0,1%-kal nőtt, ezzel 4,1%-kal maradt el a két évvel korábbitól. A kormányzattól kapott társadalmi juttatások mértéke – a kormány szándékainak megfelelően – tovább csökkent, ezúttal 0,2%-kal, az egy évvel korábbi 4,3%-ot követően. A háztartások tényleges fogyasztása így az egy évvel korábbi szinten maradt, és 4%-kal csökkent a két évvel azelőttihez képest. A közösségi fogyasztás – jelentős részben uniós forrásból – 4,4%-kal bővült, míg a GDP végső fogyasztása összességében 0,6%-kal emelkedett; ezzel a növekedéssel 2,7%-kal maradt el a két évvel korábbi értéktől.

A bruttó állóeszköz-felhalmozás az uniós projektek – erős kapkodás jeleit mutató – felgyorsításának, valamint a járműipari beruházásoknak köszönhetően dinamikusan, 8,2%-kal bővült. A bruttó felhalmozás ennél szerényebb ütemben, 3,6%-kal nőtt, ennek ellenére jelentősen, 5%-kal elmaradt a két évvel korábbitól. E tényezők következtében a bruttó hazai termék belföldi felhasználása összességében 1,2%-kal meghaladta az egy évvel korábbi szintet, míg jelentősen, 3,3%-kal elmaradt a két évvel azelőttitől. A külkereskedelem teljesítménye érzékelhetően nőtt a harmadik negyedévben: a kivitelé 6%-kal, a behozatalé pedig 5,8%-kal.

A gazdaság előző negyedévi teljesítményéhez viszonyított mutatók is felemás képet tükröznek. A harmadik negyedévi gazdasági teljesítmény 0,9%-os összesített növekedése mellett az ipar hozzáadott értéke 0,2%-kal csökkent, míg ezen belül – a járműipari fellendülésnek köszönhetően – a feldolgozóiparé 0,9%-kal nőtt. Az építőipar teljesítménye 2,8%-kal, míg a szolgáltatásoké csupán 0,2%-kal emelkedett. A háztartások fogyasztási kiadása stagnált, míg a kormányzattól kapott természetbeni juttatások ebben a relációban is csökkentek, 0,3%-kal. A közösségi fogyasztás 0,1%-kal nőtt; ugyanakkor a végső fogyasztás 0,4%-kal elmaradt az előző negyedévi szinttől.

A gazdaság teljesítményét jelző statisztikai mutatók ellentmondásos képet tárnak elénk. ***A magyar gazdaság kilábalott ugyan a recesszióból, de nincs valóságos növekedési pályán.*** Az 1,8%-os harmadik negyedévi GDP növekedésből összességében 1,4%, tehát rendkívül magas érték a mezőgazdaságból származik, miközben az agrárium mindössze 4%-ot képvisel a magyar gazdaság bruttó hazai termékén belül. A mezőgazdaság legutóbb 5 évvel ezelőtt játszott ehhez hasonló szerepet a gazdasági növekedésben. Az ipar mindössze 0,2%-kal járult hozzá a GDP bővüléséhez, és a kibocsátását – az alacsony bázishoz képest – jelentősen bővítő építőipar is csupán 0,3%-kal. A szolgáltatások szintén szerény mértékben, 0,2%-kal segítették elő a GDP emelkedését, míg a termékadók egyenlege 0,1%-ot elvett a növekedésből.

A harmadik negyedévre vonatkozó részletes adatok ismeretében megállapítható, hogy a múlt évi gazdasági növekedés dinamikája a korábban feltételezett mértéket meghaladja. Mivel 2012 negyedik negyedévében a GDP 2,7%-kal, tehát igen jelentősen visszaesett, az ehhez viszonyított negyedik negyedévi növekedés várhatóan eléri a 2%-ot, igaz ezzel még a három évvel korábbi szintet is alig közelíti meg a gazdaság negyedéves teljesítménye. Mivel a KSH

az előző negyedévben lefelé korrigálta a megelőző két év GDP adatait csökkentve ezzel a bázist, így a múlt évben a bruttó hazai termék növekedése minden bizonnyal eléri az 1%-ot, amivel csupán a három évvel korábbi szintet éppen csak meghaladja a gazdasági teljesítmény.

A jövő számára igazán fontos kérdés az, beszélhetünk-e növekedési fordulatról. Az kétségtelen, hogy a gazdaság kilábalta a recesszióból, és ez kedvező. A növekedés szerkezete azonban korántsem ad okot optimizmusra. A múlt évi szerény növekedés olyan tényezőknek köszönhető, amelyek egyszerek. Ilyen a mezőgazdaság – időjárásnak köszönhető – igen jelentős bővülése, az építőipar – rendkívül alacsony bázishoz viszonyított – érzékelhető növekedése, amelyet nagyobb részben az uniós finanszírozású állami megrendelések, kisebb részben járműipari beruházások okoztak. Az ipar hozzáadott értéke – a járműipari fellendülés ellenére – alig nőtt, ami arra utal, hogy az ipar egésze még nem lábalt ki a korábbi recesszióból, illetve tükrözi a hibás gazdaságpolitika következményeit. A szolgáltatások – sajnálatosan – stagnáltak, miközben a fejlett országokban a GDP 70%-át a szolgáltatások állítják elő. Ezért is alapvetően torz a munkaalapú társadalomról vallott és képviselt kormányzati felfogás, amelyen az ipari, sőt azon belül is a fizikai munkát értik; a jövedelmezőség azonban a tercier szektorban van.

A magyar gazdaság múlt évi bővülését sajnos nem lehet fordulathoz tekinteni, mert gyakorlatilag a mókuserékben forgott csupán gyorsabban a gazdaság, így nem beszélhetünk kilábalásról. A szerény dinamika a kialakult szerkezetben nem fenntartható, annak eléréséhez gyökeres fordulatra van szükség a gazdaságpolitikában. A konfrontatív, kiszámíthatatlan politika nem vezethet eredményre. Nyitott nemzetgazdaságban nem lehet következmények nélkül szabadságharcot vívni részben belpolitikai taktikai okokból, részben a tulajdonviszonyok drasztikus átalakításának szándékával szinte a teljes bankrendszer, az energetikai szektor, általában a multinacionális vállalatok ellen. Jellemző a kormány torz felfogására, hogy a pénzügyi szektorra a múlt évben kivetett különadók s egyéb rendkívüli befizetési kötelezettségek összege elérte a 360 milliárd forintot, miközben a teljes nemzetgazdaságban a társasági-adó fizetési kötelezettség ennél kisebb összeget, 320 milliárd forintot tett ki. ***A magyar gazdaság elemi érdeke, hogy az átalakulóban lévő Európai Unióban a centrumhoz közeledjen,*** a jelenlegi kormányzati politika azonban ezzel éppen ellentétes irányt követ: a minimumra igyekszik leszorítani a kapcsolatokat. Ha továbbra is ez a politika lenne a meghatározó, akkor felgyorsul a működőtőke kiáramlása, új dimenziót ölt a szellemi tőke távozása. ***Ezért a gazdaságpolitikában mielőbb gyökeres változásra, kiszámítható, a bizalomra épülő, a piacgazdaság és a jogállam alapjait tiszteletben tartó kormányzati magatartásra van szükség.***

Foglalkoztatottság, keresetek

A foglalkoztatottságot jelző statisztikai mutatók a múlt év közepe óta folyamatos javulást tükröznek. A foglalkoztatottak száma elérte a 4 milliót, és a munkanélküliségi ráta is a 2008 vége óta legalacsonyabb értéket mutatta. A foglalkoztatottságban még sincs érdemi

előrelépés. ***Kialakulóban van a kormányzati intézkedések alapján a virtuális munkaerőpiac,*** amely láthatóan önálló életet él, ahol foglalkoztatottnak számít a közmunkások téli látszatskolájába kényszerrel beíratott munkanélküli, aki ennek fejében kapja meg a közmunkás bért, azaz tulajdonképpen a statisztikai mutatók javítása fejében neki járó emelt szintű munkanélküli támogatást. A második félévben az egyidejűleg foglalkoztatott közmunkások száma 145 ezer főre nőtt. Mivel a kialakított rendszerben a közfoglalkoztatás átlagosan 3 hónapra ad munkát, ez azt jelenti, hogy minden hónapban 150 ezer olyan személy nem szerepel a munkanélküliek között, aki az év háromnegyedében valójában állás nélkül van. A korlátozott közmunkás bérrel és a jelentősen csökkentett szociális segéllyel számolva a családos munkanélküliek egész évre havi 35 ezer forintot kapnak. ***A versenyszférában az elmúlt három évben folyamatosan csökkent az alkalmazottak száma, és ebben az utóbbi félév sem hozott változást.***

A KSH mintavételes lakossági adatfelvétele szerint a szeptember és november közötti három hónap átlagában a ***foglalkoztatottak száma*** 4 012 ezer fő volt, 87 ezerrel, 2,2%-kal több, mint egy évvel korábban. Októberben, a trimeszter középső hónapjában a közfoglalkoztatottak száma 26 ezer fővel haladta meg az egy évvel azelőttit, és mértéktartó becslések szerint a külföldön foglalkoztatott, és a munkaerő-felvételben – az egy évvel korábbihoz képest többletként – szereplő népesség száma meghaladta a 60 ezer főt. Azaz a foglalkoztatottak többletlétszámát e két tényező magyarázza. A 15-64 éves népesség ***foglalkoztatási rátája*** a szeptember és november közötti időszakban 59,6% volt, 1,5 százalékponttal nagyobb, mint a megelőző év azonos időszakában. Az ***aktív munkanélküliek száma*** e három hónap átlagában 411 ezer fő volt, 57 ezer fővel, 12,2%-kal kevesebb, mint az előző év azonos trimeszterében. A ***passzív munkanélküliek száma*** a harmadik negyedévben 113 ezer főt tett ki. A ***munkanélküliségi ráta*** a megfigyelt trimeszterben 9,3% volt, 1,3 százalékponttal kisebb az előző év azonos időszakában regisztrált értéknél. A 25 éven aluliak munkanélküliségi rátája 4,3 százalékponttal csökkent ugyan, de így is rendkívül magas, 24,7% volt a vizsgált három hónap átlagában. A legjobb munkavállalási korúnak tekintett 25-54 évesek munkanélküliségi rátája 8,3% volt, szemben az egy évvel korábbi 9,6%-kal. Az 55-64 éves korosztály munkanélküliségi rátája 7,4% volt, 0,3 százalékponttal magasabb az egy évvel korábinál. Változatlanul ***nagyon magas a tartós munkanélküliség:*** az álláskeresők több mint fele, 55,1%-a legalább egy éve reménytelenül keresett munkát. A munkanélküliség átlagos időtartama 19,4 hónap volt az egy évvel azelőtti 17,5 hónappal szemben.

A Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat adatai szerint a ***regisztrált álláskeresők*** száma november végén 446 300 fő volt, jelentősen, 89 800 fővel, 16,7%-kal kevesebb, mint egy évvel korábban. November hónapban 159 100 új álláshelyet jelentettek be a foglalkoztatók; ez lényeges változás a korábbiakhoz képest: csaknem háromszoros a növekedés az előző hónaphoz, és csaknem hatszoros az egy évvel korábbihoz képest. Ennek oka a közmunkaprogramban végrehajtott lényegi változás: a választáshoz közeledve 100 ezernél is több munkanélkülit érintő téli közmunkaprogramot, képzést indított a kormány. Ezt mutatja, hogy ***az új álláshelyek minden korábinál nagyobb hányada,*** 92,1%-a támogatott álláshely volt, azaz ***közfoglalkoztatásra irányult.*** Novemberben 59 500 ***pályakezdő*** szerepelt az álláskeresők nyilvántartásában, az előző évinél 9,2%-kal kevesebb, de a munkanélküliek

között így is kedvezőtlenül magas arányt, 13,3%-ot képviseltek. Az álláskeresők negyztizede, 39,7%-a általános iskolai végzettséggel, több mint fele, 54,7%-a középfokú végzettséggel rendelkezett, míg 5,6%-a volt diplomás.

A regisztrációban szereplő munkanélküliek alig több mint egytizede, 11,9%-a, 53 200 fő kapott novemberben átlagosan 69 800 forint álláskeresési támogatást. A lényegesen kisebb összegű szociális támogatásban a regisztrált munkanélküliek kevesebb mint egyharmada, 32,2%-a részesült, míg az Európai Unióban egyedülálló módon – a kormányzati szándéknak megfelelően – az álláskeresők több mint fele, 55,8%-a teljesen ellátatlanul maradt. Ez a kormányzati szemlélet az egyik fő oka annak, hogy gyorsan terjed a jövedelmi szegénység a társadalomban: a múlt évi társadalomstatisztikai felvétel szerint a munkanélküliek fele, 49,5%-a szegénységben élt, és ezen belül nő a mélyszegénységben élők aránya.

A közmunkák számának jelentős növekedésével csökkentek a foglalkoztatásban meglévő területi különbségek, legalábbis a statisztikai mutatók szintjén. Két régióban változatlanul az országos átlag másfélszeresét is meghaladta novemberben a munkanélküliségi arány: Észak-Alföldön 16,5%, míg Észak-Magyarországon 15,6% volt a ráta. A munkanélküliség négy megyében haladta meg ezt a szintet, egy megyében pedig megközelítette azt. A közmunkaprogramok hatására valamennyi megyében mérséklődött a munkanélküliségi arány, a kritikus helyzetű térségekben jelentős volt a csökkenés az előző hónaphoz és az egy évvel korábbihoz képest egyaránt. Ugyanakkor ez a látszólag kedvező változás nem jelentette a piaci munkahelyek számának növekedését, a versenyszférában továbbra sem foglalkoztatnak több alkalmazottat. Ennek jeleként azokban a régiókban és megyékben csökkent jelentősen a munkanélküliségi arány, amelyekben a közmunkások száma érzékelhetően nőtt.

Novemberben is Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében volt a legmagasabb, 19,9% a munkanélküliségi arány; minden ötödik aktív korú megyei lakos reménytelenül keresett állást. A nyilvántartott munkanélküliek száma 48 200 fő volt, 13,1%-kal kevesebb, mint egy évvel korábban. Borsod-Abaúj-Zemplén megyében is nagyon magas, 17% volt a munkanélküliségi ráta. A regisztrációban 48 200 álláskereső szerepelt, 22,2%-kal kevesebb, mint az előző év novemberében. Nógrád megyében a 16,6%-os munkanélküliségi ráta 13 800 főtt jelentett az állami nyilvántartásban, 29%-kal kevesebbet az egy évvel azelőttinél. Hajdú-Bihar megyében csaknem azonos, 16,2%-os volt a munkanélküliségi arány; a regisztrált munkanélküliek száma 38 600 fő volt, 12,8%-os csökkenést mutat az egy évvel korábbihoz képest.

Október hónapban országosan 133 500 főt alkalmaztak *közfoglalkoztatás* keretében, jelentősen, 15%-kal többet, mint egy évvel azelőtt. Az első tíz hónap átlagában 116 700 közmunkást foglalkoztattak, 15,6%-kal többet, mint a megelőző év azonos időszakában. A közfoglalkoztatottak több mint négyötöde, 84%-a teljes munkaidőben dolgozott, átlagosan 77 ezer forintos bruttó keresettel. Ez a fizetés nem érte el a jogszabályban előírt minimálbér négyötödét, annak mindössze 78,6%-a volt.

Az intézményi munkaügyi statisztika adatai szerint az év első tíz hónapjában a legalább ötfős vállalkozásoknál, a költségvetési szerveknél és a jelentősebb nonprofit szervezeteknél – a közfoglalkoztatottakat is beleszámítva – 2 682 ezer *fő állt alkalmazásban*, gyakorlatilag ugyanennyi, 0,2%-kal több, mint egy évvel korábban. A közfoglalkoztatottakat figyelmen kívül

hagyva az alkalmazottak létszáma 0,3%-kal csökkent. A **versenyszférában** 0,2%-kal dolgoztak kevesebben, mint egy évvel, és 2%-kal kevesebben, mint két évvel azelőtt. A **közsférában** – közfoglalkoztatottak nélkül – 1,1%-kal nőtt a létszám egy év alatt, és 1,1%-kal csökkent a két évvel korábbihoz viszonyítva. Az igazgatásban és a védelemben a létszám folyamatosan nő: az első tíz hónapban 2,8%-kal haladta meg az egy évvel, és 3,4%-kal a két évvel korábbit. **Az oktatásban ugyanakkor igen jelentősen csökkent a létszám:** 5,3%-kal mérséklődött egy év alatt, és drasztikusan, 8,5%-kal két év alatt. Az egészségügyben és a szociális ellátásban a széleskörű államosítás következtében jelentősen, 9,1%-kal emelkedett a közalkalmazotti státuszban dolgozók száma.

A nemzetgazdaságban a teljes munkaidőben dolgozók **bruttó átlagkeresete** az év első tíz hónapjában 227 800 forint volt, 3,8%-kal több, mint egy évvel korábban. A versenyszférában 238 400 forint volt az átlagos kereset, 3,7%-kal több, mint a múlt év azonos időszakában. A költségvetési intézményeknél – a közfoglalkoztatottak bérét figyelmen kívül hagyva – 223 700 forint volt a kereset, 5,7%-kal több, mint egy évvel azelőtt. A közsférában a teljes munkaidőben dolgozók bizonyos hányada a nettó keresetének csökkenése miatt átlagosan 10 200 forint – a keresetbe nem tartozó – kompenzációt kapott a kedvezőtlen adó- és járulékváltozások részbeni ellentételezésére.

A nemzetgazdaságban a **nettó átlagkereset** az első tíz hónapban 149 200 forint volt, 5,2%-kal több az egy évvel korábbinál. Ebben az időszakban a fogyasztói árak 1,9%-kal emelkedtek, így a reálkereset 3,2%-kal nőtt, ugyanakkor 0,7%-kal elmaradt a két évvel korábbitól. A versenyszférában a fizikai dolgozók nettó átlagkeresete 108 ezer forint volt, 4,6%-kal több az egy évvel korábbinál. A versenyszféra szellemi dolgozóinak átlagkeresete 232 300 forint volt, 5,9%-kal magasabb, mint az előző év azonos időszakában. A költségvetési intézményekben foglalkoztatottak nettó átlagkeresete – a közfoglalkoztatottak bérének figyelmen kívül hagyásával – az első tíz hónapban 146 500 forint volt, 6,8%-kal több az egy évvel korábbinál. A közigazgatás és a védelem területén 4,9%-kal, az oktatásban 9,3%-kal, az egészségügyben és a szociális ellátásban pedig 8,7%-kal nőtt a nettó kereset. A közigazgatásban a reálkereset 0,7%-kal alatta maradt a két évvel korábbinak, a pedagógusoké stagnált, mindössze 0,3%-kal emelkedett, míg az egészségügy és a szociális ellátásban érzékelhetően, 4,5%-kal meghaladta a két évvel azelőtti szintet.

Áralakulás

Az előző hónapokban regisztrált folyamatokhoz hasonlóan **erőteljes dezinfláció megy végbe a gazdaságban**. A termelői árak mérsékelt emelkedésében a nyersanyagok világpiaci árának csökkenése tükröződik, melyek között fontos szerepe van az energiaárak lefelé mutató trendjének is. A mezőgazdasági árak a jó termés következtében jelentősen mérséklődnek. A fogyasztói árak változásában az előbbi tényezők mellett a háztartási energia és a közüzemi szolgáltatások – gazdasági racionalitásokon jóval túlmutató – radikális csökkentésének hatása regisztrálható. Ezek a hatósági intézkedések azt a kockázatot rejtik magukban, hogy már

középtávon is veszélybe kerülhet a szolgáltatások normális színvonalú fenntartása. Igaz, **a kormány számára ezt a szempontot felülírja a választási megfontolás, valamint az energetikai szektor erőszakos államosításának szándéka.**

Az **ipari termelői árak** októberben 1,8%-kal mérséklődtek az egy hónappal korábbihoz, és 0,2%-kal emelkedtek az egy évvel azelőttihez képest, az év első tíz hónapjában pedig 0,8%-kal nőttek. Az októberi termelői árak legnagyobb mértékben, 10,8%-kal a gyógyszeriparban haladták meg az egy évvel korábbit, míg 4,7%-kal nőttek az építőanyagiparban, és 2,8%-kal a villamosenergia-iparban. Az ipari termelői árak – a magas bázishoz képest – 6%-kal mérséklődtek a kőolaj-feldolgozásban, és 3,7%-kal a vízkezelésben. A feldolgozóipar termelői árai 2%-kal csökkentek az előző hónaphoz, és 0,8%-kal nőttek az előző októberihez viszonyítva, az első tíz hónapban pedig 1,4%-kal emelkedtek.

Az **ipari export** forintban mért **értékesítési árai** októberben 2,2%-kal csökkentek az előző hónaphoz, és 1,1%-kal nőttek az egy évvel korábbihoz képest; az első tíz hónapban 1,4%-kal emelkedtek a kiviteli árak. A legnagyobb mértékű, 12,6%-os áremelkedést októberben a relációban is a gyógyszeriparban mérték az egy évvel korábbihoz képest. A bányászat termelői árai 8,5%-kal, a nyomdaipari árak 6,6%-kal nőttek. A kőolaj-feldolgozásban 6,3%-kal, a kohászatban 1%-kal mérséklődtek az árak. Az **ipar belföldi értékesítési árai** októberben 1,2%-kal csökkentek az előző hónaphoz, és 1,3%-kal az előző év azonos hónapjához viszonyítva; az év első tíz hónapjában 0,3%-kal mérséklődtek az árak. Az októberi árak legnagyobb mértékben, 4,5%-kal az építőanyagiparban haladták meg az egy évvel korábbit, míg a kohászat belföldi termelői árai 3,7%-kal emelkedtek. A kőolaj-feldolgozásban 5,9%-kal, a vízkezelésben 3,7%-kal, a villamosenergia-iparban pedig 3,2%-kal mérséklődtek az árak. A feldolgozóipar belföldi értékesítési árai 1,2%-kal csökkentek az előző hónaphoz, és 0,1%-kal a múlt év azonos hónapjához képest; az első tíz hónapban pedig 1,3%-kal emelkedtek az árak.

A **mezőgazdasági termelői árak** októberben 15,4%-kal csökkentek az egy évvel korábbihoz képest. A magas termésnek köszönhetően a növényi és kertészeti termékek ára jelentősen, 23,9%-kal mérséklődött. A gabonafélék termelői ára – a magas bázishoz képest – 31,2%-kal, ezen belül a búzáé 22%-kal, az ipari növényeké 23,4%-kal, ezen belül az olajos növényeké 25,8%-kal csökkent. A gyümölcsök termelői ára októberben 6,4%-kal, a zöldségféléké 2,3%-kal maradt el az egy évvel korábbitól, ugyanakkor a burgonya felvásárlási ára – az alacsony bázishoz képest – jelentősen, 29,5%-kal emelkedett.

Az élőállatok és állati termékek termelői ára októberben 1,8%-kal haladta meg az egy évvel azelőtti szintet. A vágóállatok felvásárlási ára 1,4%-kal mérséklődött; ezen belül a vágómarha termelői ára – az alacsony kereslet hatására – jelentősen, 10%-kal, a vágósertésé 1,7%-kal csökkent, míg a vágóbaromfié stagnált, 0,1%-kal emelkedett. Az állati termékek ára októberben érzékelhetően, 9,8%-kal nőtt az egy évvel korábbihoz képest. Ezen belül ellentétes tendencia érvényesült a tejnél és a tojásnál: amíg a tej felvásárlási ára 17,5%-kal nőtt és ezzel az árszint rekordmagasságba emelkedett, addig a tojás ára – a rendkívül magas bázishoz képest – jelentősen, 16,6%-kal visszaesett.

A **fogyasztói árak** novemberben 0,1%-kal csökkentek az előző hónaphoz, és 0,9%-kal nőttek az egy évvel korábbihoz viszonyítva. Az Európai Unió egységes módszertana szerint számított harmonizált fogyasztói-ár index 0,4%-kal haladta meg az egy évvel korábbit. Az év első tizenegy hónapjában 1,9%-kal emelkedtek a fogyasztói árak. Az élelmiszerek ára az egy évvel korábbihoz viszonyítva – a magas bázishoz képest – az átlagos infláció kevesebb mint felével, 0,4%-kal nőtt. Jelentősen, 8,2%-kal emelkedett a sajt, 6,5%-kal a vaj, 6%-kal a tej, 4,8%-kal az étkezési szalonna, 2,2%-kal a sertéshús ára. Ugyanakkor érzékelhetően, 17,6%-kal mérséklődött a liszt, 13,7%-kal a tojás, 13,3%-kal az étolaj, 11,5%-kal a cukor, 4,1%-kal a friss gyümölcs, 3,9%-kal a kenyér, 3,1%-kal a csokoládé és a kakaó ára.

Az átlagos infláció több mint négyszeresével, 4%-kal emelkedett a szolgáltatások ára az előző novemberihez viszonyítva. Ezen belül a helyi közösségi közlekedés 4,9%-kal drágult, míg a kommunális szolgáltatások díja 11%-kal, a háztartási energiáé 10,3%-kal csökkent. A háztartási energia és a közüzemi szolgáltatások árának mesterséges, a piaci viszonyokat figyelmen kívül hagyó csökkentése – azon túlmenően, hogy ez nem fenntartható – nem jelent tényleges megtakarítást a lakosságnak. Ezt mutatja a pénzügyi szolgáltatások árának drasztikus emelése. A múlt év első tizenegy hónapjában **a pénzügyi szolgáltatások árszintje drasztikusan, 34%-kal emelkedett**, azaz az átlagos fogyasztású családokban a megtakarított rezsiköltségek jelentős részét a banki szolgáltatások többletdíja vitte el. Az üzemanyagok ára – a magas bázishoz képest – 2,7%-kal, a tartós fogyasztási cikkeké 1,8%-kal, a ruházati termékeké 1,2%-kal mérséklődött.

A **nyugdijas** fogyasztói kosárral számított **infláció** novemberben 0,2%-kal csökkent az előző hónaphoz, és 0,5%-kal emelkedett az előző év azonos időszakához képest. Novemberben – a nyers élelmiszerek és az üzemanyagok figyelmen kívül hagyásával számított – szezonálisan kiigazított **maginfláció** viszonylag magas, 3,5% volt, amely előrevetíti az infláció gyorsulását az idei évben.

Jövedelem és fogyasztás

A **kiskereskedelmi forgalom** októberben érzékelhetően élénkült a rendkívül alacsony bázist jelentő előző októberhez képest, de ennek megfelelő számszerűsítéséhez a KSH nem szolgáltat megfelelő adatokkal. Az újabban kialakított publikációs rend szerint közölt – kétszer is előzetesnek minősített – statisztika alapján az októberi forgalom – naptárhatástól megtisztított adatok szerint – 2,5%-kal meghaladta az egy évvel korábbit. A kiskereskedelmi eladások volumene a múlt év első tíz hónapjában – naptárhatással korrigált adatok alapján – 0,4%-kal haladta meg az előző év azonos időszakában mért szintet. Az élelmiszerforgalom októberben 1,2%-kal nőtt az egy évvel korábbihoz képest, az üzlethálózatban belül végbement szokatlanul gyors ütemű, jelentős átrendeződés közepette. Amíg az eladások több mint négyötödét, 83,3%-át lebonyolító általános élelmiszerüzletek forgalma 5,2%-kal visszaesett, addig a – hatósági önkénnyel létrehozott – dohányüzleteket is magukba foglaló szakboltoké egészen kivételes mértékben, 58,2%-kal nőtt. Az élelmiszereken kívüli termékek forgalma októberben

3,3%-kal emelkedett; ezen belül a ruházati termékeké 6,8%-kal, a hasznáلتickeké 5,1%-kal, a bútoroké és műszaki cikkeké 2,7%-kal, az iparcikkeké 2,6%-kal, a gyógyszereké és illatszereké 1,6%-kal bővült, míg a könyveké és számítástechnikai termékeké 3,9%-kal visszaesett. Az üzemanyagok forgalma októberben 3,7%-kal haladta meg az egy évvel korábit.

A múlt évről eddig rendelkezésre álló adatok a reálkeresetek érzékelhető növekedését mutatják, ennek ellenére a lakossági fogyasztás alig nő; a harmadik negyedévi GDP adatok szerint a háztartások fogyasztási kiadásai stagnáltak az előző évi 1,7%-os csökkenést követően. Az eltérés részben abból adódik, hogy **a szociális jövedelmek reálértéke három éve folyamatosan csökken**, gyakorlatilag a kormánytól függő ellátások közül csak a nyugdíj őrizte meg a reálértékét, **a jövedelem transzferek jelentős része 12%-ot veszített vásárlóértékéből**. Egyes ellátásoknak még a nominálértéke is csökkent. A nemzetgazdaságban az átlagkeresetek is csupán a múlt évben nőttek, az előző két évben differenciáltan változtak. Az adórendszer gyökeres átalakítása komoly mértékben hozzájárult a társadalom szinte teljes kettészakadásához. Ennek egyik eleme a személyi jövedelemadó magas keresetűeknek kedvező változtatása, amely nem csak azt jelentette, hogy az átlagosnál többet keresőknek csökkent az adója, hanem azt is, hogy a legfeljebb átlagos keresettel rendelkezők – a foglalkoztatottak kétharmadának – személyi jövedelemadója jelentősen nőtt. Ezt tetézte a fogyasztási adók növelése, az áfa kulcsának emelése, új adónemek bevezetése, amelyek szintén az alacsony keresetűeket, a munkajövedelemmel nem rendelkezőket sújtották.

A reálkeresetek az elmúlt 3 évben 2%-kal emelkedtek, a fenti jelentős szóródással. A versenyszférában a fizikai dolgozók reálkeresete ebben az időszakban 2,2%-kal csökkent, míg a szellemi dolgozóké – a személyi jövedelemadó változása következtében – 12,3%-kal nőtt. A közszférában más helyzet alakult ki. A múlt évben nőttek ugyan a keresetek, ezen belül az egészségügyben és az oktatásban a múlt év második felében számottevően, **az időszak egészében azonban a köztisztviselők és közalkalmazottak reálkeresete jelentősen, 4,3%-kal csökkent**. Ezen belül csak a visszaesés mértéke tért el az egyes területeken: az igazgatásban és a rendészetben dolgozóké 2,2%-kal, a pedagógusoké nagymértékben, 5,1%-kal, míg az egészségügyben és a szociális ellátásban dolgozóké is érzékelhetően, 4,4%-kal csökkent 3 év alatt.

A tényleges foglalkoztatottság csökkenése, a szociális jövedelmek zuhanása eredményezte azt, hogy **a jövedelmi szegénységben élők száma jelentősen megnőtt az elmúlt három és fél évben**. A 2012. évi vizsgálat adatai alapján 3 200 ezer fő, a népesség csaknem egyharmada, 32,4%-a élt a jövedelmi szegénység vagy társadalmi kirekesztettség körülményei között. Ami különösen súlyos, hogy csaknem félmillióan, 481 ezren éltek mélyszegénységben. Ugyanilyen kritikus helyzetet mutat, hogy 2012-ben a gyermekek 22,6%-a, azaz **minden ötödik gyermek a szegénységi küszöb alatti jövedelemmel rendelkező háztartásban élt**. A **25 éven aluli fiatalok csaknem egyötöde, 19,8%-a is a szegénységi küszöbnél kevesebb jövedelemből gazdálkodott**. Az elmúlt három és fél év olyan módon változtatta meg a társadalom egyes csoportjainak helyzetét, amely szerint a felső három decilisbe tartozóknak, azaz **3 millió embernek javultak a körülményei, ezen belül kétharmaduknak kiemelkedően nőtt a jövedelme**. Ugyanakkor a társadalom 70%-a nem érzékelhetett kedvező változást, és

ezen belül a társadalom alsó négy decilisének, **4 millió főnek romlottak a körülményei, ezen belül 2 millió főnek igen jelentős anyagi veszteséget, az életkörülmények igen nagymértékű romlását kellett elszenvednie.**

A **lakosság betétállománya** novemberben 32 milliárd forinttal mérséklődött, és a hónap végén 6 887 milliárd forintot tett ki. A forintbetétek volumene 23 milliárd forinttal csökkent, a devizabetéteké a tranzakciók eredményeként 31 milliárd forinttal visszaesett, míg árfolyamváltozás következtében 22 milliárd forinttal nőtt. A lakossági devizabetétek összege a hónap végén 930 milliárd forintot tett ki. A lakosság birtokában november végén 1 639 milliárd forint értékű állampapír állomány volt, 653 milliárd forinttal, csaknem kétharmaddal, 66,1%-kal több, mint az év elején. A lakossági állampapírok 58,2%-ban egy évnél nem hosszabb lejáratú kamatozó kincstárjegyek voltak.

A **lakosság hitelállománya** novemberben 40 milliárd forinttal emelkedett, és a hónap utolsó napján 6 934 milliárd forintot tett ki. A forinthitelek volumene 8 milliárd forinttal mérséklődött, a devizahiteleké tranzakciók eredményeként 27 milliárd forinttal csökkent, árfolyamváltozás következtében 74 milliárd forinttal nőtt. A lakossági devizahitelek állománya november végén 3 758 milliárd forint volt, a teljes lakossági hitelmennyiség 54,2%-a.

Államháztartás, külgazdasági egyensúly

A **külkereskedelmi forgalom** az év eleji stagnálást, majd szerény bővülést követően az utóbbi hónapokban jelentősen élénkült. Októberben a kivitel volumene 9,4%-kal, a behozatalé 7,3%-kal nőtt. A múlt év első tíz hónapjában az export volumene 4,3%-kal, az importé 4,5%-kal haladta meg az egy évvel korábbi szintet. A **külkereskedelmi mérleg** aktívuma az első tíz hónapban 1 835 milliárd forintot, illetve 6,2 milliárd eurót tett ki, 114 milliárd forinttal, illetve 209 millió euróval többet, mint a megelőző év azonos időszakában. A múlt év első tíz hónapjában az export forintban mért árszínvonala 0,3%-kal, az importé 0,8%-kal csökkent, így a **cserearány** 0,5%-kal javult. A forint árfolyama az euróhoz képest 2,1%-kal gyengült, az amerikai dollárhoz viszonyítva 0,9%-kal erősödött.

A külkereskedelmi forgalom dinamikáját a gépjárműgyártás határozza meg. A kivitelben a kész járművek és alkatrészek, a behozatalban a járműgyártáshoz szükséges, illetve az összeszereléshez felhasznált gépek és műszerek a meghatározóak. A gépek és szállítóeszközök kivitele 4,5%-kal, behozatala 3,8%-kal bővült. Az árufőcsoporton belül a legnagyobb termékcsoportot képviselő közúti járművek exportja az első tíz hónapban euró értékben számítva 20,2%-kal, importja 13%-kal emelkedett. A volumenben második termékcsoport, a villamos gépek és készülékek kivitele csak igen szerény mértékben, 2,3%-kal nőtt, behozatala pedig stagnált, 0,1%-kal haladta meg az egy évvel korábbi szintet. A harmadik jelentős volument képviselő termékcsoport, a híradástechnikai készülékek forgalma a korábbi két évben megfigyeltnél kisebb dinamikával, de változatlanul zsugorodott: az első

tíz hónapban az euró értékben számított export 12,4%-kal, az import 5,7%-kal visszaesett. A második legnagyobb árucsoport, a feldolgozott termékek kivitele volumenben 7%-kal, a behozatala 6,9%-kal nőtt. Az e termékkörben legnagyobb volument képviselő gyógyszeripari export euró értékben számítva 3,2%-kal emelkedett, az import 2,8%-kal csökkent. A másik jelentős árucsoport, a szakmai és tudományos ellenőrző műszerek exportja 4,2%-kal nőtt az import 6%-os mérséklődése mellett. A külkereskedelmi forgalom harmadik legnagyobb árucsoportját képező élelmiszeripari export volumenben 2,5%-kal, az import 1,7%-kal visszaesett.

Az Európai Unióba irányuló export volumene a múlt év első tíz hónapjában 3,5%-kal emelkedett; ezen belül a 15 tradicionális tagállamba irányuló 5,2%-kal nőtt, a később csatlakozottakba irányuló 0,2%-kal csökkent. Az onnan származó import 3,9%-kal nőtt; a régi tagállamokból érkező 1,9%-kal, míg az új tagállamokból származó 9,1%-kal. Az Európai Unió kívüli országokba irányuló kivitel volumene 6,7%-kal, az onnan érkező behozatalé 6,1%-kal bővült. Az Európai Unió országaival lebonyolított forgalomban 8 554 millió eurós, az egy évvel korábbival megegyező, annál mindössze 0,3%-kal kisebb aktívum, míg a többi országgal lebonyolított forgalomban 2 397 millió eurós, a megelőző évinél 9%-kal kisebb passzívum keletkezett.

Az MNB közzétette a **pénzügyi számlák** múlt évi harmadik negyedévi adatait. A jegybank néhány elemében korrigálta a másfél hónappal ezelőtt publikált előzetes adatokat. Ennek megfelelően az államháztartás nettó finanszírozási szükséglete a szeptemberrel zárult egy évben – a korábban közölt 683 milliárd forint helyett – 762 milliárd forint volt, a GDP 2,6%-a, szemben a korábban mért 2,4%-kal. A felülvizsgálat a harmadik negyedévet érintette, mert a finanszírozási igény a korábban feltételezett 137 milliárd helyett 221 milliárd forint volt, ami a bruttó hazai termék 3%-át teszi ki a korábban számított 1,8%-kal szemben. Miként az MNB az előzetes adatközléskor kilátásba helyezte, a jelenlegi publikációban már a KSH lefelé korrigált GDP adatait vette alapul, ennek megfelelően az **államháztartás bruttó**, konszolidált, névértéken számításba vett **adóssága** a harmadik negyedév végén 23 089 milliárd forint volt, **a GDP 80,2%-a** a korábban közölt 79,7% helyett. A felülvizsgálat során az egy évvel korábbi, tehát a 2012. III. negyedév végi államadósság adat is módosult, és ugyancsak 0,5 százalékponttal emelkedett. Az MNB azon megállapítása így nem változott, mely szerint **a bruttó államadósság az egy évvel korábbihoz képest 871 milliárd forinttal nőtt, azaz a GDP 79%-áról annak 80,2%-ára, tehát 1,2 százalékponttal emelkedett.**

A KSH közzétette a **kormányzati szektor bevételeinek és kiadásainak** múlt év első háromnegyedére vonatkozó adatait. A kormányzati szektor hiánya a jelzett időszakban 556 milliárd forint volt, a bruttó hazai termék 2,5%-a, amely 168 milliárd forinttal, illetve 0,7 százalékponttal meghaladta az egy évvel korábbi deficitet. A harmadik negyedévben a kormányzati szektor hiánya 174 milliárd forint, a GDP 2,4%-a volt. A bevételek az előző év azonos időszakához képest 5,9%-kal emelkedtek, ezen belül a jövedelemadók 6,7%-kal nőttek, főként az új adónemek bevezetése, így a hitelintézetekre és az energiaszektorra kivetett befizetési kötelezettségek következtében. A tőkeadók ebben az időszakban 12,4%-kal csökkentek. A kormányzati kiadások a múlt év első kilenc hónapjában 7,3%-kal, a bevételek növekedését meghaladó dinamikával emelkedtek. A legnagyobb mértékben, 23,4%-kal a

felhalmozási kiadások nőttek, főképpen az uniós finanszírozású nagyberuházások, árvízvédelmi és rendészeti beruházások, valamint kormányzati presztízsberuházások által.

Az államháztartás – önkormányzatok nélküli – *pénzforgalmi szemléletű konszolidált hiánya* november végén 876 milliárd forint volt, amely az eredeti törvényi előirányzat 104,1%-a. A 2013. évi költségvetési törvény októberig elfogadott hét módosítása során az éves hiánycélt összesen 209 milliárd forinttal, míg a novemberben elfogadott nyolcadik módosításával újabb 74 milliárd forinttal megemelték. A november végi tényleges hiány a módosított éves hiánycél 77,9%-a. Az év első tizenegy hónapjában a központi alrendszernek 14 376 milliárd forint bevétele volt, amely a módosított éves előirányzat 93%-a, valamint 15 252 milliárd forint kiadása, amely ugyancsak a megváltoztatott előirányzat 93%-a.

A *gazdálkodó szervek* november végéig 828 milliárd forint *adót fizettek* be a költségvetésbe, 3,8%-kal kevesebbet az egy évvel korábbinál. Társasági adóból 1,8%-kal csökkent a kincstári bevétel. A kisvállalkozások adószervezetének jelentős – úgy tűnik nem kellően átgondolt – átrendezése következtében az egyszerűsített vállalkozói adóbefizetések jelentősen, 24,9%-kal csökkentek, miközben az újonnan bevezetett adónemekből sem folyt be a remélt bevétel. A kisadózók tételes adójából az éves előirányzat 32%-a, míg a kisvállalati adóból mindössze 7,3%-a folyt be november végéig a költségvetésbe. A bányajáradék előirányzat teljesülésére nem számíthat a költségvetés, az előző évinek csupán 60,2%-a gyarapította november végéig a kincstárat. Az elmaradás oka a lakossági energiaárak – piaci körülmények között nehezen magyarázható – radikális csökkentésének következtében szükségessé vált szabályozóváltoztatás. Ennek következményeként adóbevételek maradnak el, azaz valamennyi adófizetőre szétterül a nagy energiafelhasználású háztartások – a legmagasabb jövedelműek – megtakarításának szükségszerű ellentételezése. Ebbe a körbe tartozik a múlt évben bevezetett közműadó is, melyből 54 milliárd forintot fizettek be november végéig a kötelezettek. A pénzügyintézetek különadójából az előző évinek két és félszeresét, 251,5%-át fizették be a bankok, melynek oka, hogy 2012-ben a kedvezményes árfolyamon lehetővé tett végtörlesztés következményeként képződött jelentős banki veszteség egy részével csökkenthető volt a különadó.

Fogyasztási adóból november végéig 3 705 milliárd forint bevétele származott a költségvetésnek, 9%-kal több, mint az előző év azonos időszakában. Általános forgalmi adóból 2%-kal nőtt, míg jövedéki adóból 2,6%-kal csökkent a befizetett összeg. A jövedéki adóbefizetéseken belül a szeszesitalok adója a megelőző évinél valamivel nagyobb összegben, míg az üzemanyagok adója azzal gyakorlatilag azonos volumenben teljesült. A dohánytermékek adója – az adómérték jelentős növelése ellenére – számottevő kiesést mutat a dohánykereskedelem állami átszabásának következtében gyorsan terjedő feketekereskedelem, illetve a cigaretta csempészet nyomán. A múlt év elején új adónemként bevezetett és az év közepén mértékében jelentősen megemelt tranzakciós illetékből 219 milliárd forint gyarapította a költségvetést, melynek jelentős hányada a lakosságot terhelte. Ha figyelembe vesszük a szintén újonnan belépett távközlési adó és a biztosítási adó befizetési kötelezettség lakosságot terhelő részét, akkor e *három új adónem több kiesést okoz a családoknak, mint amennyit a háztartási energia és a közműszolgáltatások csökkenő díjain megtakarítanak.*

A **lakosság** az első tizenegy hónapban 1 509 milliárd forint **adót fizetett**, 3,7%-kal többet, mint egy évvel korábban. A legnagyobb tételt jelentő személyi jövedelemadóból az előző évinél alig valamivel, 0,6%-kal nagyobb, azaz a bruttó béremelkedésnél kisebb növekmény származott, mivel a félszuperbruttó számítási mód múlt év eleji kivezetésével a magas jövedelműeknek érzékelhetően csökkent az adója, míg az átlagosnál nem többet keresők, azaz a munkavállalók háromnegyede az előző évinél 5%-kal több személyi jövedelemadót fizetett.

A **költségvetési szervek kiadásai** az első tizenegy hónapban 3 340 milliárd forintot tettek ki, igen jelentősen, 30%-kal többet, mint egy évvel korábban. Ennek a finanszírozási átalakulásnak – a bürokrácia folyamatos, látványos növekedésén túlmenően – az államháztartási szervezet centralizálása az oka, amelynek során az önkormányzati közszolgáltatási funkciók a kormány közvetlen irányítása alá kerültek, melyet néhány, érzékelhetően működésképtelen középírányító szervezeten keresztül próbál érvényesíteni. Ezen túlmenően a kiadási előirányzat tervezésére a szakszerűtlenség is rányomta a bélyegét: november végéig az egész éves előirányzat 111,7%-át elköltötték ezen a rovaton. A másik, hasonló színvonalon megtervezett költségvetési előirányzat a szakmai fejezeti kezelésű kiadásoké, melyekre november végéig az egy évvel korábbinál 31,2%-kal több kifizetést teljesítettek. Az itt elszámolt tételek jelentős része az uniós projekteknek a határidő közeledése miatti sietős megvalósításához kötődik, s itt jelennek meg bizonyos kormányzati presztízsbetűhöz kötődő költségei is.

A **szociális és családtámogatások** előirányzatának változatlanul az a sorsa, hogy az államháztartási hiány betartását szolgálja, a más rovatokon gyakori kormányzati pazarlás ellentételezése árán is. E jogcímenen ugyanis a kormány a korábbi évek jelentős pénzkivonását követően az első tizenegy hónapban további 8,3%-kal kevesebb kiadást teljesített, amely reálértékben fájdalmasan nagymértékű, 10,1%-os csökkenést jelent. Családtámogatásokra nominálértékben 2,5%-kal, reálértékben 4,3%-kal kevesebbet fordított a költségvetés, mint a megelőző év első tizenegy hónapjában. A foglalkoztatási alap kiadásai jelentősen, 16,4%-kal emelkedtek, melynek oka a közfoglalkoztatási program – racionális kereteket már régen túllépő – választási célokat szolgáló bővítése. Eközben az alapból a munkanélküliek ellátására szánt kiadásokon a kormány az előző évnek csaknem egynegyedét, 23,9%-át takarította meg. Ennek következménye az álláskeresők támogatásának drasztikus csökkenése volt, mivel a munkanélküliek száma egyáltalán nem, a regisztrált munkanélküliek száma is csak alig csökkent az év első tizenegy hónapjában. Az egészségbiztosítási alap kiadásai nominálértékben 5,2%-kal, reálértékben 3,3%-kal nőttek. A gyógyító megelőző kassza ráfordításai számottevően, 12,9%-kal emelkedtek, amelyből 4,5% a kórházak adósságának részleges megtérítéséből adódott. Gyógyszertámogatásokra – az előző két év drasztikus mértékű forráskivonását követően – 6,6%-kal kevesebbet költöttek, mint egy évvel korábban. A nyugdíjalap kiadásai 6,8%-kal meghaladták az előző év azonos időszakában teljesülteket.

A **költségvetési szervek tartozásállománya** november végén 111 milliárd forint volt, 8,1%-kal kevesebb, mint egy hónappal korábban, és másfélszer akkora, 49,8%-kal több, mint egy évvel azelőtt. A kormány novemberben 32,7 milliárdos támogatással csökkentette az egészségügyi szolgáltatók 60 napon túli tartozásának egy részét; ez a lépés illeszkedik ahhoz a kormányzati

magatartáshoz, amely a közszolgáltatások finanszírozásának jelentős csökkentésével növeli a saját költségvetési mozgásterét. Mindig csak annyi pénzt fordít az intézményrendszer finanszírozására, hogy a működőképességet még éppen fenntartsa. A kórházak adósságállománya továbbra is ezen a határon mozog, a novemberi támogatás az intézmények egy részénél éppen a bedőlést akadályozta meg, illetve odázta el. Ennek a felelőtlen magatartásnak a következményeként a közszolgáltatások színvonala érzékelhetően visszaesett, miközben ez a szemlélet kényszerűen maga után vonja a költségvetési intézmények pazarló gazdálkodását.

A tartozásállomány több mint négyötödét, 82,1%-át az Emberi Erőforrások Minisztériumának felügyelete alá tartozó intézmények, döntően kórházak, felsőoktatási intézmények és a Klebelsberg Intézményfenntartó Központ halmozták fel. Ezen kívül a megyei kormányhivataloknak volt számottevő, az adósság 12%-át elérő tartozása. A költségvetési intézmények tartozásának 45,7%-a, 51 milliárd forint a szállítókkal szembeni adósság. A gazdálkodási problémák az intézményrendszer igen nagy részét érintik, hiszen a költségvetési szervezetek több mint felének, 54,1%-ának volt november végén lejárt határidejű tartozása. Ezek közül 108 intézmény, a költségvetési szervezetek 15,6%-a minősített – 60 napon túli, 50 millió forintot vagy a szerv költségvetésének 3,5%-át elérő – tartozást görgetett maga előtt.

A rendelkezésre álló tizenegy havi adatok alapján viszonylag nagy pontossággal megbecsülhetők a költségvetési gazdálkodás egész évre vonatkozó mutatószámai. Az államháztartási hiány feltehetően 3% körül lesz, a kormány nyilvánvalóan mindent megtesz azért, hogy az alatt legyen. Ugyanakkor ez egyben azt is jelenti, hogy ***összehasonlítható adatok alapján a hiány mértéke gyakorlatilag nem csökken az előző ciklusban mért adatokhoz képest.*** Ugyanis az 1998-ban indult magánnyugdíjpénztári rendszer működésének első időszakában a bevezetéskor elhatározottaknak megfelelően a központi költségvetés kiegyenlítette a nyugdíjalap hiányát. Ez a hiány abból adódott, hogy a nyugdíjpénztári tagok a nyugdíjjárulékok nagyobb hányadát a saját számlájukra fizették be, míg a felosztó-kirovó nyugdíjrendszerben ez a forrás hiányzott. Az utóbbi években ez a kiegészítés a GDP 1,3%-a volt. Mivel a jelenlegi kormány a magánnyugdíjpénztári vagyont erőszakosan államosította, így ez a költségvetési befizetés okafogyottá vált. Ha tehát e kiegészítés figyelmen kívül hagyásával vizsgáljuk a költségvetési adatokat, akkor az államháztartási hiány nem csökkent érdemlegesen.

Ipar, építőipar

Az ***ipari termelés*** az év eleji stagnálást követően a második félévben megélné, és a harmadik negyedév végére elérte az előző évi kibocsátás szintjét, októberre pedig már meghaladta azt. Az ipari termelés volumene a múlt év októberében – szezonálisan és munkanaphatással kiigazított adatok szerint – 0,5%-kal csökkent az előző hónaphoz, és – az alacsony bázishoz képest – 6%-kal nőtt az egy évvel korábbihoz viszonyítva. A múlt év első tíz hónapjában az ipari termelés volumene 0,7%-kal haladta meg az előző év azonos

időszakában mért szintet. A feldolgozóipar kibocsátása októberben 6,7%-kal, a múlt év első tíz hónapjában 1,3%-kal emelkedett. A feldolgozóipari termelés egynegyedét adó közúti-jármű gyártás az első tíz hónapban 16,8%-kal, ezen belül októberben 28,3%-kal, a vegyipar kibocsátása 7,2%-kal, a villamos berendezések gyártása 2,3%-kal bővült. A számítógépek és elektronikai termékek gyártása a múlt év első tíz hónapjában – az alacsony bázis ellenére – 12,2%-kal, a gyógyszergyártás 7,7%-kal, az élelmiszeripari kibocsátás 0,9%-kal visszaesett.

Az *ipari export* volumene októberben dinamikusán, 10,8%-kal, a múlt év első tíz hónapjában 4,2%-kal nőtt. Az *ipar belföldi értékesítése* októberben 5,3%-kal bővült, míg a múlt év első tíz hónapjában 1,9%-kal szűkült. A feldolgozóipar belföldi eladásai októberben 3,5%-kal emelkedtek, a múlt év első tíz hónapjában viszont összességében 3,2%-kal visszaestek. Az ipari termelés volumene a múlt év első tíz hónapjában a dél-alföldi régióban – a Mercedes gyár dinamikusán bővülő kibocsátásának köszönhetően – 22,3%-kal, ezen belül Bács-Kiskun megyében 42,3%-kal nőtt. Az ipar kibocsátása két további régióban, Észak-Magyarországon 5,7%-kal, Nyugat-Dunántúlon 1,9%-kal bővült, míg Dél-Dunántúlon stagnált, 0,2%-kal csökkent, Közép-Dunántúlon 3,4%-kal, Közép-Magyarországon 4,3%-kal, ezen belül Budapesten 5%-kal, míg Észak-Alföldön 5,5%-kal visszaesett.

A legalább öt főt foglalkoztató vállalkozásoknál az *egy főre jutó termelés* a múlt év első tíz hónapjában némileg, 0,3%-kal emelkedett a foglalkoztatottak létszámának csekély, 0,4%-os emelkedése mellett. A jelentős súllyal rendelkező feldolgozóipari ágazatok *új rendeléseinek* volumene októberben 5,9%-kal emelkedett: az új exportrendeléseké 4,6%-kal, a belföldi rendeléseké 14,2%-kal. Az ipar teljes rendelésállománya október végén 23,4%-kal meghaladta az egy évvel korábbi szintet; az exportrendeléseké 26,6%-kal magasabb, míg a hazai rendeléseké 6,9%-kal alacsonyabb volt annál.

Az *építőipari termelés* volumene októberben – szezonálisan és munkanaphatással kiigazítva – 0,8%-kal csökkent az előző havihoz, és – az uniós projektek megvalósításának felgyorsítása, és bizonyos mértékű torlódása következtében – jelentősen, 10,7%-kal nőtt az egy évvel korábbihoz képest. Az építőipar kibocsátása a múlt év első tíz hónapjában 8,3%-kal emelkedett. A két építményfőcsoport hasonló ütemben növelte a termelését; az épületek építése – az alacsony bázishoz képest – 8,3%-kal bővült, főként ipari épületek építése által, míg az egyéb építményeké 8,2%-kal emelkedett, főleg út- és vasútépítések, valamint közműfejlesztések megvalósításával.

Az építőipari vállalkozások új szerződéseinek volumene októberben 10,4%-kal magasabb volt az egy évvel korábbinál; az épületek építésére irányulóké 30%-kal elmaradt az előző októberitől, míg az egyéb építményeket célzóké 39,5%-kal emelkedett, főképp a további infrastruktúra bővítéseknek köszönhetően. Az építőipar teljes szerződésállománya október végén 36,6%-kal meghaladta az egy évvel azelőttit; az épületek építésére irányulóké 7,3%-kal, míg az egyéb építményeket célzóké 49%-kal.

Mezőgazdaság

A *mezőgazdasági termékek felvásárlása* a múlt év első tíz hónapjában 1,4%-kal, ezen belül októberben – az új termésnek köszönhetően – 21,3%-kal meghaladta az egy évvel korábit. A növénytermesztési és kertészeti termékek felvásárlása 5,5%-kal, ezen belül októberben kiemelkedő mértékben, 37,1%-kal nőtt. Gabonafélékből 1,3%-kal, ezen belül októberben 17,8%-kal, gyümölcsökből 21,3%-kal emelkedett, míg zöldségfélékből 2,7%-kal, ezen belül októberben 20,4%-kal csökkent a felvásárolt mennyiség. Az élőállatok és állati termékek felvásárlása a múlt év első tíz hónapjában 2,2%-kal visszaesett, a vágóállatoké csekély mértékben, 1,1%-kal, míg az állati termékeké érzékelhetően, 5,1%-kal.

Turizmus

A kereskedelmi szálláshelyeken a múlt év első tíz hónapjában 7 666 ezer *vendég* összesen 20 070 ezer éjszakát töltött el; a vendégek száma 5,3%-kal, a vendégéjszakáké 4,4%-kal haladta meg az egy évvel korábit. A *külföldi vendégforgalom* 4,9%-kal, a belföldi 3,8%-kal nőtt. A múlt év első hónapjaiban tapasztalt tendencia megváltozott, és a külföldi vendégek száma és tartózkodási ideje lassabban nőtt, mint a hazai vendégeké. Októberben a külföldi-vendég forgalom 1,8%-kal, míg a hazai 8,2%-kal emelkedett. Mindkét vendégkört érintette, hogy a múlt év eddig megfigyelt időszakában csökkent az átlagos tartózkodási idő az előző évhez képest. Az első tíz hónapban a vendégforgalom háromnegyedét, 75,4%-át szállodák, ezen belül több mint egynegyedét, 27,4%-át négycsillagos hotelek bonyolították le. A szállodák átlagos szobafoglaltsága a múlt év első tíz hónapjában 50,9% volt, 2 százalékponttal magasabb az egy évvel korábinál; ezen belül az ötcillagos hoteleké 64,5%, míg a négycsillagosoké 61,1% volt. Az idegenforgalmi vállalkozások bruttó árbevétele az első tíz hónapban 255 milliárd forint volt, folyó áron 9,8%-kal több, mint a megelőző év azonos időszakában az árak 3,2%-os emelkedése mellett. A szálláshelyeken október hónapban 29 ezer főt foglalkoztattak, 2,1%-kal többet az egy évvel korábinál.

Népmozgalom

A múlt év első tíz hónapjában 74 ezer *gyermek született*, 2,3%-kal kevesebb, mint az előző év azonos időszakában. A születési arányszám 9‰ volt, 0,2 ezrelékponttal kisebb, mint egy évvel azelőtt. Október végéig 33 100 *házasságot kötöttek*, 1,4%-kal többet, mint a bázisidőszakban. A házasságkötési arányszám 4‰ volt, megegyezett az egy évvel korábibival.

Az első tíz hónapban 104 900 *halálesetet* anyakönyveztek, 2,8%-kal kevesebbet, mint a megelőző év azonos időszakában. A halálozási arányszám 12,7‰ volt, amely 0,3 ezrelékponttal kisebb az egy évvel korábbinál. A csecsemőhalálozási arányszám 5,1‰ volt, 0,2 ezrelékponttal több, mint az előző év azonos időszakában. A *természetes fogyás* ugyanebben az időszakban 3,7‰ volt, 0,2 ezrelékponttal kisebb, mint az előző év azonos hónapjaiban.

Bűnügyi helyzet

A bűnügyi helyzet, a közbiztonság alakulásának megítéléséhez nem állnak rendelkezésre megbízható adatok. A Belügyminisztérium, a Legfőbb Ügyészség és a KSH az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény, valamint a statisztikáról szóló 1993. évi XLVI. törvény nyilvánvaló megsértésével nem szolgáltatnak statisztikai adatokat, noha az utóbbi törvény a három intézményt, mint a hivatalos statisztikai szolgálat szervezeteit erre kötelezi. A legutóbbi adatközlés a múlt év harmadik negyedére vonatkozott. Akkor a Belügyminisztérium azt hozta nyilvánosságra, hogy az első háromnegyed évben 246 600 *bűncselekményt* regisztráltak a bűnüldöző szervek, tehát jelentősen, 26,3%-kal kevesebbet, mint egy évvel korábban. Az akkori közlés szerint a személy elleni bűncselekmények száma 8,7%-kal, a közlekedésieké 2,4%-kal, a közrend ellenieké 46,5%-kal, a gazdasági bűncselekményeké 36%-kal, míg a vagyon ellenieké 19,6%-kal csökkent. A bűnügyi helyzet mélyreható elemzéséhez az évek óta hiányzó részletes adatokra lenne szükség. Az érdemi értékelést nehezíti, hogy most már nem csupán az évközi adatok közlése marad el, hanem az egyes naptári évekre vonatkozó statisztikai adatokat sem hozzák nyilvánosságra. ***A rendelkezésre álló, igen hézagos adatközlésekből is megállapítható, hogy a bűnügyi adatok torzításmentessége erősen kétséges.*** A Legfőbb Ügyészség legutóbb nyilvánosságra hozott adatai szerint 2012-ben 472 200 bűncselekményt regisztráltak, 4,6%-kal többet, mint a megelőző évben. A múlt év első félévében – a nyilvánosságra hozott adatok szerint – igen nagy kilengésekkel csökkent a regisztrált bűncselekmények száma, s ez a harmadik negyedévben nagymértékűvé vált. Ezt a meglepő változást a társadalmi folyamatok, a bűnüldöző szervek tevékenysége nem támasztja alá.

Budapest, 2014. január 3.

Dr. Katona Tamás

Az adatok forrása: KSH, MNB, NGM, BM, NFSZ, ÁKK, MÁK, Eurostat.

Megjegyzés: A statisztikai adtagyűjtési rendszerben az évközi adatok kisebb része a tárgyhót követő hónapban rendelkezésre áll, ilyen a fogyasztói ár, az államháztartási adatok; a statisztikai információk többsége a tárgyhót követő második hónapban kerül nyilvánosságra. Bizonyos adatok negyedéves gyakorisággal készülnek és általában a tárgyidőszakot követő második hónapban állnak rendelkezésre, ilyen a bruttó hazai termék és a beruházások, de a folyó fizetési mérleg adatait csak a 90. napon lehet megismerni. Ezért az elemzés a készítést megelőző két hónap, illetve az előző negyedév rendelkezésre álló adatait vizsgálja.